

Casus Wetenschappelijke Integriteit

2021

Wees eerlijk in publieke communicatie en helder over beperkingen van het onderzoek en eigen expertise. Communiceer pas over onderzoeksresultaten aan het algemene publiek als er voldoende zekerheid over de resultaten bestaat – deels ongegrond, deels bedenkelijk gedrag

Universiteit Twente

1. Onderwerp van de klacht

Samengevat omvat de klacht de volgende normen uit de Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit (hierna Gedragscode):

- Norm 53 (paragraaf 3.6 Communicatie): "Wees eerlijk in publieke communicatie en helder over de beperkingen van het onderzoek en van de eigen expertise. Communiceer pas over onderzoeksresultaten aan het algemene publiek als er voldoende zekerheid over de resultaten bestaat."
- Norm 38 (paragraaf 3.4 Verslaglegging): "Wees expliciet over onzekerheden en contra-indicaties en trek geen ongefundeerde conclusies."
- Norm 17 (paragraaf 3.3. Uitvoering): "Hanteer wetenschappelijke methoden."

2. Samenvatting advies van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit

De Commissie Wetenschappelijk Integriteit van de Universiteit Twente (hierna: CWI) heeft op .. een klacht ontvangen van drie organisaties vertegenwoordigd door .. namens .. , .. namens .. en .. namens .. (hierna: Klagers). De Klagers beschuldigen .. en de studenten .. en .. van de Faculteit .. , en .. van de Dienst .. (hierna: Beklaagden) van schendingen op het gebied van wetenschappelijke integriteit. De klacht is ingediend naar aanleiding van een persbericht van de Universiteit Twente wat op .. is verschenen.

De klacht omvat de volgende gronden:

1. Het persbericht maakt ten onrechte gewag van een onderzoek dat nog niet is afgerond en gepubliceerd (norm 53).
2. De geïnterviewde groep(en) kan/kunnen niet als representatief worden aangemerkt (norm 17).

Procedure

De CWI heeft op .. per email de klacht ontvangen van de Klagers. De CWI heeft Klagers op .. laten weten de klacht in goede orde te hebben ontvangen. Op .. heeft de CWI Beklaagden geïnformeerd over de binnengekomen klacht.

De CWI heeft zich initieel gebogen over de ontvankelijkheid van de klacht. De CWI heeft de klacht niet-ontvankelijk verklaard voor de studenten .. en .. omdat zij geenszins verantwoordelijk zijn te houden voor de opzet of uitvoering van het betreffende onderzoek, noch voor de desbetreffende externe communicatie. De CWI acht de klacht tegen de beklagden .. en .. ontvankelijk. De Klagers en de Beklaagden zijn op .. per brief over dit standpunt geïnformeerd, evenals het College.

De CWI heeft als startpunt van haar onderzoek de Beklaagden in de gelegenheid gesteld een verweerschrift op te stellen. Op .. hebben de Beklaagden hun verweerschrift gestuurd naar de CWI. Dit

verweerschrift is op .. aan de Klagers toegezonden. De CWI heeft beide partijen gehoord op .. . Ter zitting heeft de CWI additionele informatie opgevraagd bij zowel de Klagers als de Beklaagden. Deze informatie is ontvangen en op .. met beide partijen gedeeld, tezamen met de notulen van de hoorzitting.

Bespreking van de klacht

Samenvatting standpunt Klagers

De klagers hebben bedenkingen bij het persbericht, omdat een aantal beweringen volgens hen onmogelijk kunnen kloppen. Klagers menen dat het hier niet gaat om een genuanceerd persbericht voorafgaand aan een wetenschappelijke publicatie. Ook hebben de Klagers de indruk dat er sprake is van 'science by press release' om de sector die zij vertegenwoordigen in diskrediet te brengen. Deze indruk is ontstaan vanwege alarmerende persuitingen als ' .. ' en ' .. ' welke Klagers niet passend vinden voor wetenschappers in het vakgebied van de .. , aangezien de Beklaagden geen experts zijn op het specifiek beschreven onderwerp. Klagers vinden dat de Gedragscode wordt overschreden op norm 53 en op norm 17. Klagers gaan specifiek in op twee onderwerpen:

- Omvang van de steekproef. In het persbericht wordt gesproken over ' .. '. Wanneer een universiteit zoiets stelt, mag het publiek ervan uitgaan dat het een representatieve groep Nederlanders betreft. De eerste studie betreft nog geen tienduizendste van de onderzoekspopulatie. Daarbij is deze ondervraagde groep geselecteerd op basis van voorselectie. De verspreiding heeft plaatsgevonden via sociale media. Algoritmen bepalen wat iemand op zijn tijdlijn krijgt of niet. Gezien de achtergrond van de onderzoekers, kunnen klagers zich niet aan de indruk onttrekken dat het bericht via sociale media een specifieke groep mensen bereikt heeft. In de tweede studie hebben enkele tientallen studenten deelgenomen van een specifieke studierichting. Klagers vragen of het kan zijn dat deze groep bevooroordeeld is en waarom er niet is gekozen om een meer neutrale groep studenten te betrekken.
- Het in diskrediet brengen van de sector van de Klagers. Klagers vinden dat de Beklaagden in het persbericht een volstrekt onjuiste voorstelling van zaken geven binnen hun sector in Nederland. Er worden hele grote uitspraken gedaan door de Beklaagden terwijl zij geen expertise op het specifieke onderwerp hebben en dan ook nog op basis van onderzoek onder een niet-representatieve populatie. Klagers vragen zich af of de Beklaagden zich er van bewust zijn dat het persbericht angst opwekt bij mensen die onvoldoende kennis hebben van dit specifieke onderwerp?

Samenvatting standpunt Beklaagden

Beklaagden zijn van mening dat de klacht gericht aan .. van de Dienst .. niet ontvankelijk verklaard had moeten worden door de CWI omdat hij vanuit zijn rol deel uitmaakt van het ondersteunend en behorend personeel (OBP) van de universiteit. In hoofdstuk 1 "Reikwijdte en overgangsbepalingen" van de Gedragscode staat onder paragraaf 1.3 vermeld dat uitsluitend onderzoekers of projectleiders in wier opdracht of onder wier verantwoordelijkheid ondersteunende personeel werkt, aanspreekbaar zijn op het niet naleven van de gedragscode.

Het standpunt van de Klagers met betrekking tot de eerste grond gaat in op dat het persbericht gaat over onderzoek dat nog niet afgerond of gepubliceerd is. De gedragscode benoemt in norm 53 dat er voldoende zekerheid moet zijn over de resultaten voordat je dit naar buiten mag brengen. Volgens Beklaagden is er voldoende zekerheid over de resultaten. De resultaten zijn geanalyseerd, er zijn conclusies getrokken en er is gepubliceerd in de vorm van een congres presentatie. Er bestaat inderdaad nog geen publicatie in een wetenschappelijk tijdschrift. Dit kost veel tijd en vanwege de nieuwswaarde is besloten om eerder naar buiten te treden.

De tweede grond luidt dat de groepen niet als representatief aangemerkt kunnen worden, waarbij verwezen wordt naar norm 17 van de gedragscode. Hierin staat dat wetenschappelijke methoden gehanteerd dienen te worden; Er staat niet in dat de onderzoekspopulatie representatief moet zijn. Beklaagden geven aan dat hier uiteraard wel rekening mee gehouden is bij het trekken van conclusies. De volgende wetenschappelijke methoden zijn gehanteerd:

- I. De steekproefgrootte is volgens wetenschappelijke methoden bepaald. Het aantal respondenten overschreed het aantal benodigde deelnemers in beide studies.
- II. Voor de resultaten zijn 90% betrouwbaarheidsintervallen bepaald. De ondergrens van deze betrouwbaarheidsintervallen is niet in tegenspraak met de conclusies betreffende de resultaten, zoals gecommuniceerd in het persbericht.
- III. Er is rekening gehouden met de vertekening in geslacht en leeftijd bij het trekken van de conclusies. Hiervoor zijn sub-analyses uitgevoerd.

Samengevat zijn er dus wel wetenschappelijke methodes gebruikt en vinden de Beklaagden dat de klacht ongegrond verklaard zou moeten worden.

Discussie en overwegingen van de CWI

Ten aanzien van het standpunt van de Beklaagden dat de klacht richting .. van de Dienst .. initieel niet ontvankelijk had moeten worden verklaard, heeft de CWI meegewogen dat één van de kernpunten van de klacht om communicatie draait. De rol van .. bij de totstandkoming van het persbericht was in eerste instantie niet helder voor de commissie. Tijdens de hoorzitting heeft Beklaagde .. van de Faculteit .. de eindverantwoordelijkheid voor het persbericht op zich genomen. De commissie heeft daarmee een duidelijk beeld van de rolverdeling gekregen.

Het standpunt van de Klagers dat het persbericht ten onrechte gewag maakt van een onderzoek dat nog niet is afgerond is, refereert aan norm 53: "Wees eerlijk in publieke communicatie en helder over de beperkingen van het onderzoek en van de eigen expertise. Communiceer pas over onderzoeksresultaten aan het algemeen publiek als er voldoende zekerheid bestaat."

De gedragscode definieert 'voldoende zekerheid' niet expliciet maar in hoofdstuk 1 "Reikwijdte en overgangsbepalingen" wordt een definitie van 'Onderzoek' gegeven. Onderzoek omvat alle activiteiten die aan de onderzoekspraktijk verbonden zijn: het opstellen van aanvragen, opzet en uitvoering van het onderzoek, beoordeling en peer review, het optreden als inhoudelijk deskundige, verslaglegging, verantwoording en publiciteit.

Het persbericht is gepubliceerd nadat de aanleiding, resultaten en conclusies van het onderzoek zijn gepresenteerd op een nationaal congres op .. . Bijdragen aan dit congres hebben geen peer review ondergaan. De gedragscode ziet peer review als integraal onderdeel van onderzoek en de CWI vraagt zich af of de Beklaagden voldoende zekerheid kunnen claimen, als de publicatie geen peer review heeft ondergaan.

Essentieel in het aantonen van voldoende zekerheid is naar mening van de CWI een gedocumenteerde en zorgvuldige discussie met betrekking tot de resultaten waarin helder beargumenteerd wordt hoe deze leiden tot de conclusies. Dit refereert eveneens aan norm 38 van de gedragscode onder paragraaf 3.4 Verslaglegging: "Wees expliciet over onzekerheden en contra-indicaties en trek geen ongefundeerde conclusies". In het persbericht, maar evenzo in de later aangeleverde congrespresentatie en onderzoeksresultaten, ontbreekt een heldere en weloverwogen discussie. Op basis van de ontvangen informatie is het voor de CWI onmogelijk om te beoordelen of de conclusies in het persbericht gestaafd worden door de waarnemingen. De noodzaak van een gedocumenteerde heldere discussie wordt verder versterkt door het feit dat de resultaten bestaan uit een ingewikkelde set van gegevens, verkregen uit twee verschillende onderzoekspopulaties met twee enquêtes die niet identiek zijn.

De CWI is van mening dat het ontbreken van een heldere gedocumenteerde discussie evenals evaluatie via peer review, wel degelijk leidt tot een bepaalde mate van onzekerheid in de getrokken conclusies en is van oordeel dat de belangrijkste claim in het persbericht ' .. ' onvoldoende gefundeerd is.

De CWI meent tevens dat er niet helder is gecommuniceerd over de expertise van Beklaagde .. van Faculteit .. , verwijzend naar het eerste onderdeel van norm 53. Het persbericht bevat meerdere statements afkomstig uit de wetenschappelijke literatuur over het specifieke onderwerp waar Beklaagde niet aan meegewerkt heeft. Deze statements worden in quotes van de Beklaagde veelvuldig gecombineerd met waargenomen resultaten uit de studie zonder een duidelijk onderscheid te maken. De CWI vindt dat door deze weergave onterecht de indruk wordt gewekt dat de Beklaagde expert is op het specifieke onderwerp.

Het standpunt van de Klagers dat de groep(en) geïnterviewden niet als representatief kan/kunnen worden aangemerkt, refereert naar de omvang van de steekproef en de mate waarin de groep respondenten representatief is voor de Nederlandse bevolking. Hieraan wordt norm 17 gekoppeld: Hanteer wetenschappelijke methoden. Het verweerschrift van Beklaagden gaat in op de gebruikte methoden voor de steekproefbepaling. Hoewel ruime marges zijn aangehouden, meent de CWI dat de bepalingen voldoen aan de methodologische maatstaf van norm 17. De CWI wijst er wel op dat zij de in het persbericht gehanteerde tekst ' .. ' niet vindt passen bij het totale aantal respondenten. De deelnemers van de enquêtes zijn geworven via sociale media accounts van Beklaagden, waarbij werd gevraagd om de oproep tot het invullen van de enquête te delen. De tweede enquête was gericht op studenten van een specifieke studierichting aan de Universiteit Twente. De CWI is van mening dat deze oproepen niet leiden tot een representatieve steekproef van de Nederlandse bevolking terwijl het persbericht dit wel impliceert. Het is bekend dat Beklaagden een uitgesproken standpunt innemen over het specifieke onderwerp waarmee het risico op een selectieve steekproef verder toeneemt. Tijdens de hoorzitting gaf Beklaagde .. van Faculteit .. aan dat in het persbericht niet expliciet gesteld wordt dat de onderzoeksgroep een representatieve selectie van de Nederlandse bevolking is. Wel meent Beklaagde .. dat de conclusies uit het onderzoek gegeneraliseerd kunnen worden naar de Nederlandse populatie. Volgens Beklaagde is deze generalisatie in het vakgebied van de Beklaagde meestal geaccepteerd wanneer er geen gronden zijn om te denken dat de processen anders werken in mensen buiten de selectie. Buiten het feit dat het persbericht niet transparant is over deze onderliggende aanname, twijfelt de CWI of deze generalisatie wel valide is in deze onderzoekspopulatie omdat het voor de hand ligt dat het betreffende proces wel degelijk opinie-afhankelijk is.

3. Conclusies en aanbevelingen van de CWI

De CWI heeft een bevestiging gekregen van de rolverdeling bij de totstandkoming van het persbericht. De Beklaagde .. van de Faculteit .. heeft de eindverantwoordelijkheid voor het persbericht op zich genomen en daarom adviseert de CWI het College om de klacht ongegrond te verklaren ten aanzien van Beklaagde .. van de Dienst .. .

De CWI is van mening dat Beklaagde .. van de Faculteit .. tekort geschoten is in het naleven van norm 17 (paragraaf 3.3 Uitvoering) en norm 53 (paragraaf 3.6 Communicatie). Gelet op art. 4 sub d van de Klachtenregeling is de taak van de CWI primair gericht op het geven van een advies over de gegrondheid van de voorliggende klacht en de daarin gestelde normschending. Dit staat er echter niet aan in de weg om bij de interpretatie van aangevoerde normen, mits in de geest van wat door klager(s) is aangevoerd, bij andere in de gedragscode opgenomen normen aan te sluiten. In de onderhavige zaak acht de CWI het aangewezen om bij de toetsing aan norm 53 te betrekken dat norm 38 van de gedragscode verlangt dat bij verslaglegging expliciet wordt ingegaan op eventuele onzekerheden en contra-indicaties, en dat de Beklaagde zich hiervan naar het oordeel van de CWI onvoldoende rekenschap heeft gegeven bij de communicatie over het onderzoek. De CWI is van mening dat de conclusie in het persbericht ' .. ' niet getrokken kan worden. De CWI heeft niet kunnen constateren dat het niet-naleven van de normen opzettelijk heeft plaatsgevonden en kwalificeert het gedrag daarom niet als een schending van de wetenschappelijke integriteit.

Betreffende norm 17 weegt de CWI mee dat de klacht betrekking heeft op een populairwetenschappelijke uiting en classificeert ze het niet-naleven als een lichte tekortkoming.

Aangaande norm 53 weegt de commissie mee dat de in het persbericht (onvoldoende zeker) getrokken conclusies een emotionele impact hebben op mensen in de sector waar het onderzoek zich op richt. Het niet-naleven heeft mogelijk ook een negatief effect op het vertrouwen in de wetenschap. De CWI kwalificeert het niet-naleven van norm 53, mede in het licht van norm 38, als bedenkelijk gedrag.

Samenvattend, adviseert de CWI het College om de klacht ongegrond te verklaren zover deze stelt dat Beklaagde de normen van wetenschappelijke integriteit heeft geschonden. In zoverre de klacht moet worden opgevat tevens te zien op niet-naleving van voorgenoemde normen anders dan bij wijze van schending, adviseert de CWI de klacht gegrond te verklaren en deze niet-naleving te kwalificeren als lichte tekortkoming ten aanzien van norm 17 en bedenkelijk gedrag ten aanzien van norm 53, mede in het licht van norm 38.

4. Aanvankelijk oordeel College van Bestuur

Het College van Bestuur van de Universiteit Twente (hierna: College) heeft kennis genomen van het advies van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit inzake de klacht ingediend door de Klagers. Het College neemt het voorlopige besluit om de klacht ongegrond te verklaren ten aanzien van Beklaagde .. van de Dienst .. . Voorts neemt het College het voorlopige besluit om de klacht ongegrond te verklaren in de zin dat Beklaagde .. van de Faculteit .. niet kan worden verweten wetenschappelijk niet-integer te hebben gehandeld. Het College neemt het voorlopige besluit om de klacht gegrond te verklaren voor zover het niet-naleving betreft van norm 17 en 53, mede in het licht van norm 38, van de Gedragscode. Het College kwalificeert de niet-naleving van norm 17 door Beklaagde als lichte tekortkoming. Ten aanzien van norm 53, mede in het licht van norm 37, kwalificeert het College de niet-naleving als bedenkelijk gedrag.

5. LOWI

De Beklaagde .. van de Faculteit .. heeft het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit (hierna: LOWI) verzocht te adviseren inzake de ingediende klacht.

Het LOWI:

- I. verklaart het verzoek gegrond;
- II. adviseert het Bestuur het aanvankelijk oordeel gewijzigd vast te stellen met inachtneming van de volgende overwegingen:
 - Het aanvankelijk oordeel dat de Beklaagde norm 17 niet heeft nageleefd en dat dit kwalificeert als lichte tekortkoming, dient naar het oordeel van het LOWI te worden geschrapt in het definitieve oordeel.
 - De communicatie in het persbericht over de expertise van Beklaagde leidt volgens het LOWI niet tot een schending van norm 53.
 - In het persbericht is niet voldoende helder gecommuniceerd over de gehanteerde methode en reikwijdte van het onderzoek. Omdat het persbericht werd uitgebracht voordat het onderzoek was gepubliceerd, was de inhoud hiervan ook niet te controleren voor het algemene publiek. Beklaagde heeft in zoverre norm 53 niet nageleefd. Dit kwalificeert naar het oordeel van het LOWI als bedenkelijk gedrag.

Het volledige advies is gepubliceerd op de website van het LOWI.

6. Definitief oordeel College van Bestuur

Het Bestuur heeft kennis genomen van het advies van het LOWI inzake het verzoek van Beklaagde .. van de Faculteit .. over het aanvankelijk oordeel van het Bestuur. Het Bestuur neemt het definitieve besluit om de klacht ongegrond te verklaren ten aanzien van Beklaagde .. van de Dienst .. . Voorts neemt het Bestuur het definitieve besluit om de klacht ongegrond te verklaren voor zover deze stelt dat Beklaagde .. van de Faculteit .. de normen van wetenschappelijke integriteit heeft geschonden. In zoverre de klacht tevens ziet op niet-naleving anders dan wijze van schending, neemt het College van Bestuur het definitieve besluit om de klacht gegrond te verklaren en deze niet-naleving te kwalificeren als bedenkelijk gedrag ten aanzien van norm 53, mede in het licht van norm 38.